EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2021.10.13.
COM(2021) 628 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről szóló 2014. október 22-i 1143/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet alkalmazásának felülvizsgálatáról

Tartalom:

1. BEVEZETÉS 2

2. AZ IDEGENHONOS INVÁZIÓS FAJOKRÓL SZÓLÓ RENDELET VÉGREHAJTÁSA 3

2.1. 4. cikk – Az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok jegyzéke 3

2.2. Korlátozások és eltérések (7., 8., 9., 31. és 32. cikk) 10

2.3. 11. cikk – A regionális szinten veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok és az Unióban őshonos fajok 10

2.4. 12. cikk – A tagállami szinten veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok 11

2.5. 13. cikk – Az idegenhonos inváziós fajok útvonalaira vonatkozó cselekvési tervek 11

2.6. 14. cikk – Felügyeleti rendszer 13

2.7. 15. cikk – Hatósági ellenőrzések 15

2.8. 16. és 17. cikk – Korai felismerési értesítések és gyors kiirtás az invázió korai szakaszában 15

2.9. 19. cikk – Kezelési intézkedések 16

2.10. 25. cikk – Információszolgáltatást támogató rendszer 17

2.11. Figyelemfelkeltés 17

2.12. A végrehajtás költségei, előnyei és finanszírozása 18

2.13. A végrehajtással kapcsolatos kihívások 19

3. KÖVETKEZTETÉSEK 20

1. BEVEZETÉS

Az idegenhonos inváziós fajok olyan állatok és növények, amelyeket – emberi beavatkozás eredményeként – véletlenszerűen hurcolnak be vagy szándékosan telepítenek be egy olyan természeti környezetbe, amelyben természetes úton nem fordulnak elő, és megtelepedésük súlyos negatív következményekkel jár új környezetükre nézve.

A biológiai sokféleség csökkenésének öt fő oka közül az egyik Európa- és világszerte az idegenhonos inváziós fajok jelenléte[1]. Ezek jelentős káros hatást gyakorolhatnak mind az emberi egészségre, mind a gazdaságra. Az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről szóló 1143/2014/EU rendelet 2015. január 1-jén lépett hatályba. A következőket tűzi ki célul: i. az idegenhonos inváziós fajok által a biológiai sokféleségre és az ökoszisztéma-szolgáltatásokra gyakorolt káros hatások megelőzése, minimálisra csökkentése és mérséklése; és ii. a társadalmi és gazdasági károk korlátozása.

Az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet elfogadása jelentős előrelépést jelentett az EU biológiai sokféleséggel kapcsolatos politikájának kialakítása terén. A rendelet elfogadásával az alábbiak közül mindkettő teljesült: i. a biológiai sokféleséggel kapcsolatos, 2020-ig szóló uniós stratégia[2] 5. célkitűzésének 16. intézkedése; és ii. a biológiai sokféleségről szóló egyezmény keretében a biológiai sokféleségre vonatkozó, 2011–2020-as időszakra szóló stratégiai terv 9., aicsi célja[3].

Ez a jelentés az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet 24. cikke (3) bekezdésében előírtaknak megfelelően felülvizsgálja a rendelet alkalmazását. Elsősorban a tagállamok[4] által benyújtott, a 2015. január 1. és 2018. december 31. közötti időszakra vonatkozó jelentéseken alapul. De túlmutat ezen az időszakon azokon a területeken, amelyekről frissebb információk állnak rendelkezésre. A jelentésben ezenkívül egy 2021-ben lefolytatott nyilvános konzultációból származó információk is szerepelnek.

Az e jelentésben bemutatott elemzést korlátozza a rendelet alkalmazásának rövid időszaka. Bár az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet 2015 januárjában lépett hatályba, a legtöbb rendelkezése csak 2016 augusztusa óta hatályos, amikor az első uniós jegyzék hatályba lépett.

Emellett a tagállamok fő kötelezettségei (pl. felügyeleti rendszer felállítása és kezelési intézkedések bevezetése az Unió számára veszélyt jelentő, széles körben elterjedt idegenhonos inváziós fajokra vonatkozóan) csak 2018 januárjában (azaz 18 hónappal az első uniós jegyzék elfogadása után) váltak alkalmazandóvá. Ezen túlmenően a tagállamok azon kötelezettsége, hogy cselekvési terveket dolgozzanak ki és hajtsanak végre az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok véletlenszerű behurcolásának és terjedésének kiemelt útvonalaira vonatkozóan, csak 2019 júliusától (azaz az első uniós jegyzék elfogadása után 36 hónappal) váltak alkalmazandóvá.

[1] A biológiai sokféleségről szóló egyezmény titkársága (2020), *Global Biodiversity Outlook 5*.

[2] *Életbiztosításunk, természeti tőkénk: a biológiai sokféleséggel kapcsolatos, 2020-ig teljesítendő uniós stratégia* (COM(2011) 244).

[3] https://www.cbd.int/decision/cop/?id=12268

[4] Egy kivételével valamennyi tagállam (az Egyesült Királyság kilépése előtt az EU-28-ra vonatkoztatva) jelentést nyújtott be a 2015. január 1. és 2018. december 31. közötti időszakra vonatkozó információkkal. A jelentésekben szereplő információk a következő címen érhetők el: ias.eea.europa.eu

Ezért az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet teljes körű végrehajtása csak 2019 júliusában kezdődött meg. Ezért a Bizottság nem egészíti ki ezt a jelentést a rendelet módosítására irányuló jogalkotási javaslattal.

2. AZ IDEGENHONOS INVÁZIÓS FAJOKRÓL SZÓLÓ RENDELET VÉGREHAJTÁSA

2.1. 4. cikk – Az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok jegyzéke

Az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet középpontjában az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok jegyzéke („az uniós jegyzék") áll. Ebben azon idegenhonos inváziós fajok felsorolása található, amelyek káros hatását kellően súlyosnak ítélték ahhoz, hogy uniós szintű összehangolt fellépést tegyenek szükségessé. A jegyzékben szereplő fajokra a rendeletben meghatározott korlátozások és intézkedések vonatkoznak.

Az uniós jegyzékbe való felvételhez a fajoknak meg kell felelniük a 4. cikk (3) bekezdésében foglalt valamennyi kritériumnak, kellő figyelemmel a következőkre: i. a tagállamok számára az idegenhonos inváziós fajok elleni fellépés végrehajtási költségei; ii. a tétlenség költségei; iii. a fellépés költséghatékonysága; és iv. a társadalmi-gazdasági szempontok (4. cikk (6) bekezdés). Ezt a folyamatot kockázatértékelések támasztják alá, és e kockázatértékelések minőségét a tudományos fórum[5] ellenőrzi. Az uniós jegyzéket és annak aktualizált változatait végrehajtási jogi aktusok útján fogadják el, az idegenhonos inváziós fajokkal foglalkozó bizottság[6] kedvező véleményének függvényében.

Az első uniós jegyzék[7] 2016. augusztus 3-án lépett hatályba. Ez 37 fajt tartalmazott. A jegyzék első[8] és második frissítése[9] 2017. augusztus 2-án, illetve 2019. augusztus 15-én lépett hatályba. Ezek a frissítések 12[10], illetve 17 fajjal egészítették ki a jegyzéket. Az uniós jegyzék harmadik frissítése 2021 végére várható. Az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok száma jelenleg 66, amelyből

- 30 állatfaj és 36 növényfaj;
- 41 elsősorban szárazföldi faj, 23 elsősorban édesvízi faj, 1 brakkvízi faj és 1 tengeri faj.

A fajok törölhetők a jegyzékből, ha már nem felelnek meg egy vagy több kritériumnak, de ilyen eset még nem fordult elő. A 4. cikk (2) bekezdése szerint az uniós jegyzéket 2022 augusztusáig, azaz az eredeti jegyzék hatálybalépésétől számított 6 év elteltével átfogóan felül kell vizsgálni.

A rendelet lehetővé tette, hogy objektív és tudományosan megalapozott módon válasszák ki a jegyzékbe kerülő fajokat. A jegyzékbe vételt megalapozó szilárd tudományos értékelésnek azonban a gyorsaság látja kárát: a kockázatértékelés elvégzése legalább 2

[5] Az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet 28. cikke által létrehozott szakértői csoport.
[6] Az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet 27. cikke által létrehozott bizottság.
[7] A Bizottság (EU) 2016/1141 végrehajtási rendelete (HL L 189., 2016.7.14., 4. o.).
[8] A Bizottság (EU) 2017/1263 végrehajtási rendelete (HL L 182., 2017.7.13., 37. o.).
[9] A Bizottság (EU) 2019/1262 végrehajtási rendelete (HL L 199., 2019.7.26., 1. o.).
[10] A nyestkutya *Nyctereutes procyonoides* felvételére 2019. február 2-től került sor. Ezért a tagállamok 2019-ben 48 fajról számoltak be.

évet vesz igénybe. Ezt követően legalább újabb egy évig tart, amíg döntés születik a faj jegyzékbe vételéről. Mindazonáltal, ha a tagállamok egy új idegenhonos inváziós fajt közvetlen fenyegetésnek ítélnek, a 10. cikk alapján sürgősségi intézkedéseket hozhatnak, ám ezt a rendelkezést eddig még nem alkalmazták.

A legújabb kutatások[11] szerint az újonnan behurcolt idegenhonos fajok számának növekedése nem mutatja a telítődés jeleit, sőt a legtöbb taxon esetében az idő múlásával még az első feljegyzések aránya is növekszik. Előbb vagy utóbb sok ilyen idegenhonos faj valószínűleg invazívvá válik. Ezért nagyon valószínű, hogy a jövőben több fajt kell majd felvenni az uniós jegyzékbe. Egyes publikációk szerint az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet célkitűzéseinek elérése érdekében néhány száz faj fokozatos jegyzékbe vételére lenne szükség[12]. Egyes érdekelt felek (például az idegenhonos fajokkal kereskedők) nem értenek ezzel egyet, mivel szerintük az uniós jegyzék már most is túl sok fajt tartalmaz, és a végrehajtás túl nagy terhet jelent.

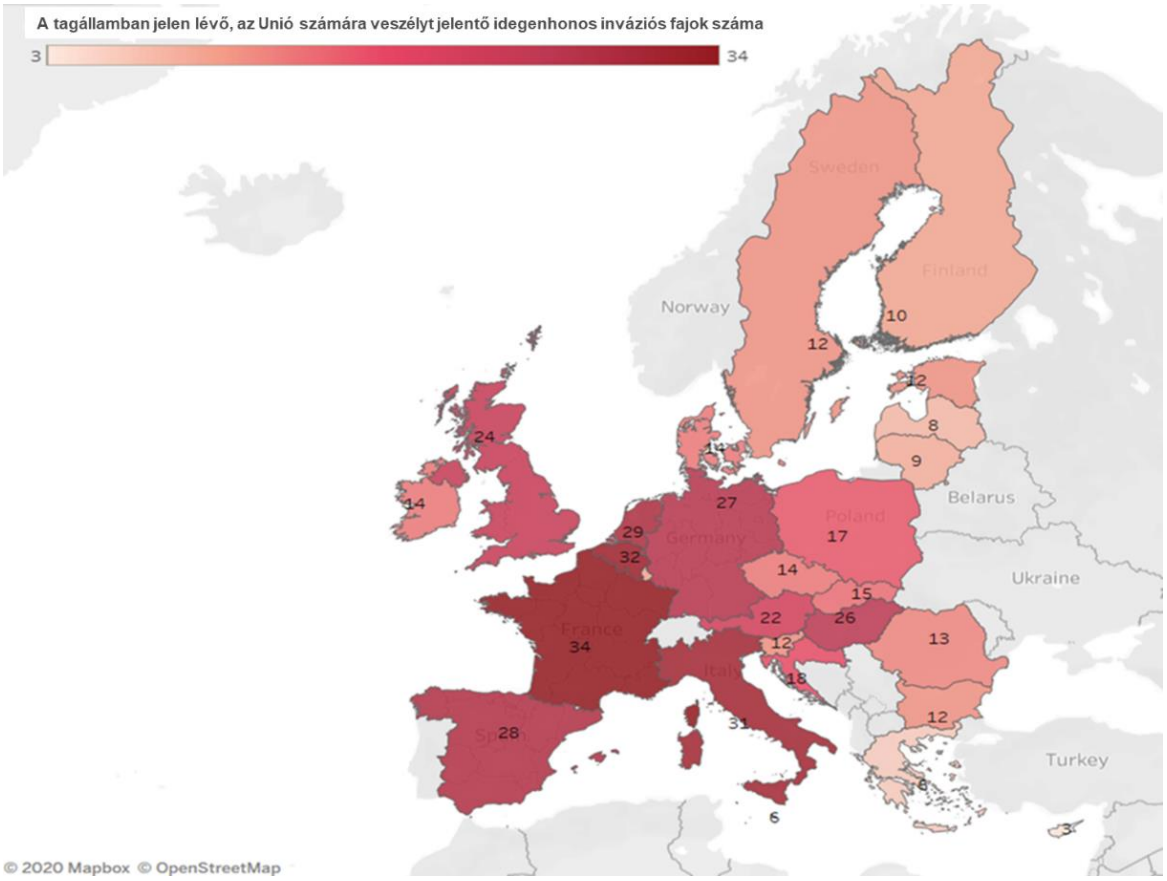
Mindenesetre, az uniós jegyzék nem tartalmazhatja az összes lehetséges idegenhonos inváziós fajt. Ennek oka, hogy a jegyzékbe való felvételhez teljesítendő kritériumok meglehetősen szigorúak. Másrészt, az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet meglehetősen tág rangsorolási kritériumokat határoz meg. A 4. cikk (6) bekezdése értelmében, például, az idegenhonos inváziós fajok alábbi két típusát kell előnyben részesíteni: i. azok, amelyek még nincsenek jelen vagy az invázió kezdeti szakaszában vannak, és a legnagyobb valószínűséggel jelentős káros hatást fejtenek ki; és ii. azok, amelyek már megtelepedtek és a legjelentősebb káros hatást fejtik ki.

A 66 jegyzékbe vett idegenhonos inváziós faj közül 12 még nincs jelen az Unió területén, míg sok már széles körben elterjedt, és valószínűleg nem lesz felszámolható. Az EU-ban még nem jelen lévő fajok jegyzékbe vétele erőteljes megelőző hatással jár, mivel így azok nem hozhatók be az Unió területére. A tapasztalatok azonban azt mutatják, hogy az ilyen fajokra vonatkozó kockázatértékelés elvégzéséhez szükséges bizonyítékok gyakran hiányoznak. Ez az életközösségek dinamikájával és az éghajlatváltozás hatásaival kapcsolatos bizonytalansággal párosulva nagy kihívást jelent annak előrejelzése szempontjából, hogy milyen esetleges hatásokkal járna, ha egy fajt betelepítenének. Ennek eredményeképpen az EU-ban még nem jelen lévő fajok jegyzékbe vétele nehéznek bizonyult. Az uniós jegyzéknek azonban még mindig van megelőző hatása. A jegyzékben szereplő, az EU-ban már megtelepedett fajok (köztük a legtöbb tagállamban már jelen lévő fajok, mint például a közönséges ékszerteknős *Trachemys scripta* és a kaukázusi medvetalp *Heracleum mantegazzianum*) potenciálisan jelentősen továbbterjedhetnek (lásd az 1–4. ábrát)[13]. E további terjedés megakadályozása volt az egyik fő érv az uniós jegyzékbe való felvételük mellett.

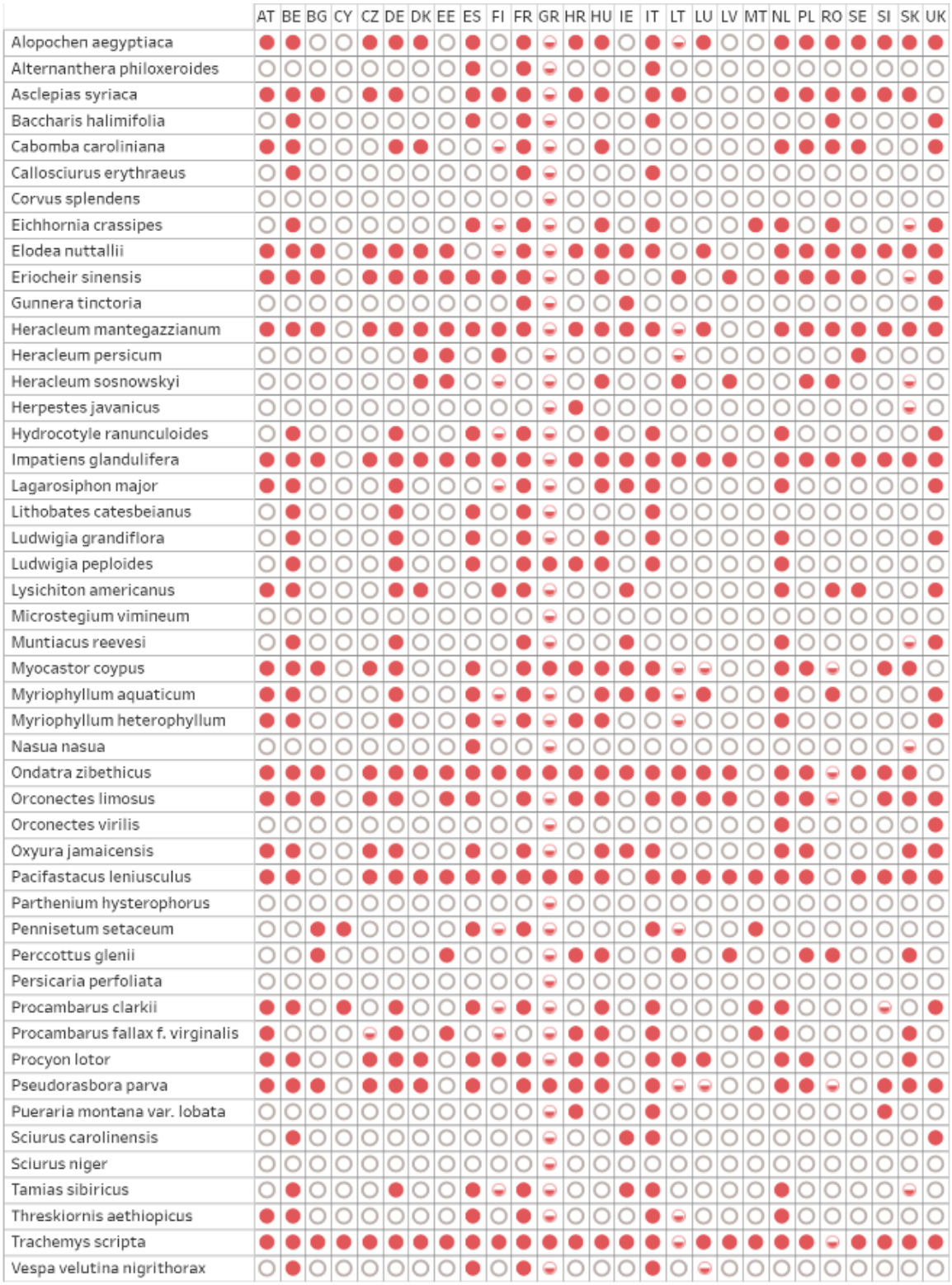
[11] Lásd pl. Seebens H. *et al.* (2017), „No saturation in the accumulation of alien species worldwide" (Nincs telítettség az idegenhonos fajok felhalmozódásában világszerte), *Nature Communications* 8:14435. doi.org/10.1038/ncomms14435

[12] Lásd Carboneras C. *et al.* (2017) „A prioritised list of invasive alien species to assist the effective implementation of EU legislation" (Az idegenhonos inváziós fajok rangsorolt jegyzéke az uniós jogszabályok hatékony végrehajtásának elősegítése érdekében), *Journal of Applied Ecology* 2017, 1–9. https://doi.org/10.1111/1365-2664.12997; valamint Nentwig W. *et al.* (2018) „More than "100 worst" alien species in Europe" (Több mint „100 legrosszabb" idegen faj Európában), *Biological Invasions* (2018) 20:1611-1621. https://doi.org/10.1007/s10530-017-1651-6 Az uniós jegyzékbe való felvételre javasolt fajok közül azonban több nem tartozik az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet hatálya alá, és a legtöbb esetben más eszközök, főként a növényegészségügyre vonatkozó uniós jogszabályok vonatkoznak rájuk.

[13] Ezt a vonatkozó kockázatértékelések is alátámasztják.

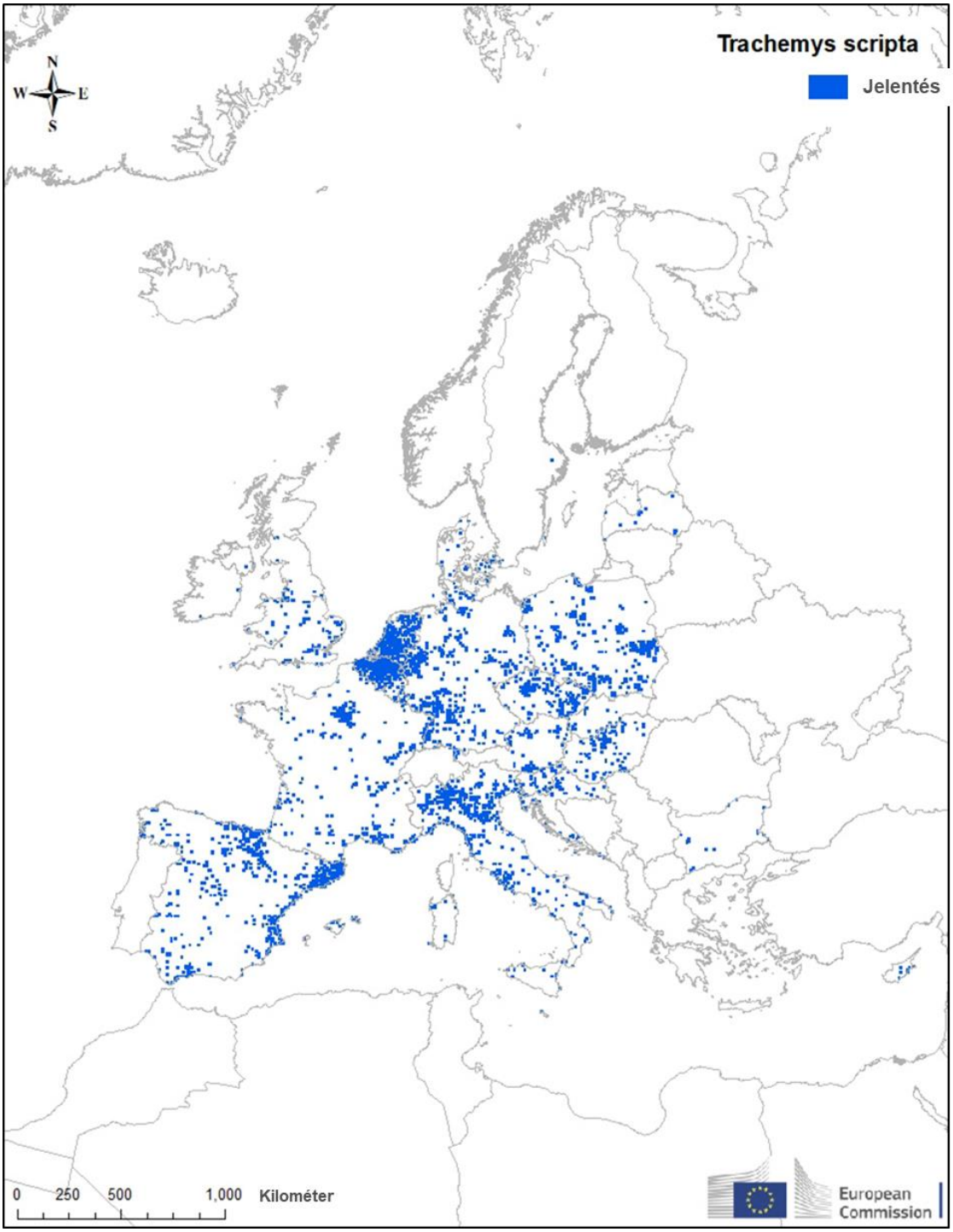

1. ábra: *A 2019. évi jelentésekben szereplő, az Unió számára veszélyt jelentő 48 idegenhonos inváziós faj közül azok száma, amelyekről az egyes tagállamok jelenlévőként számoltak be.* Portugália nem nyújtott be *jelentést.*

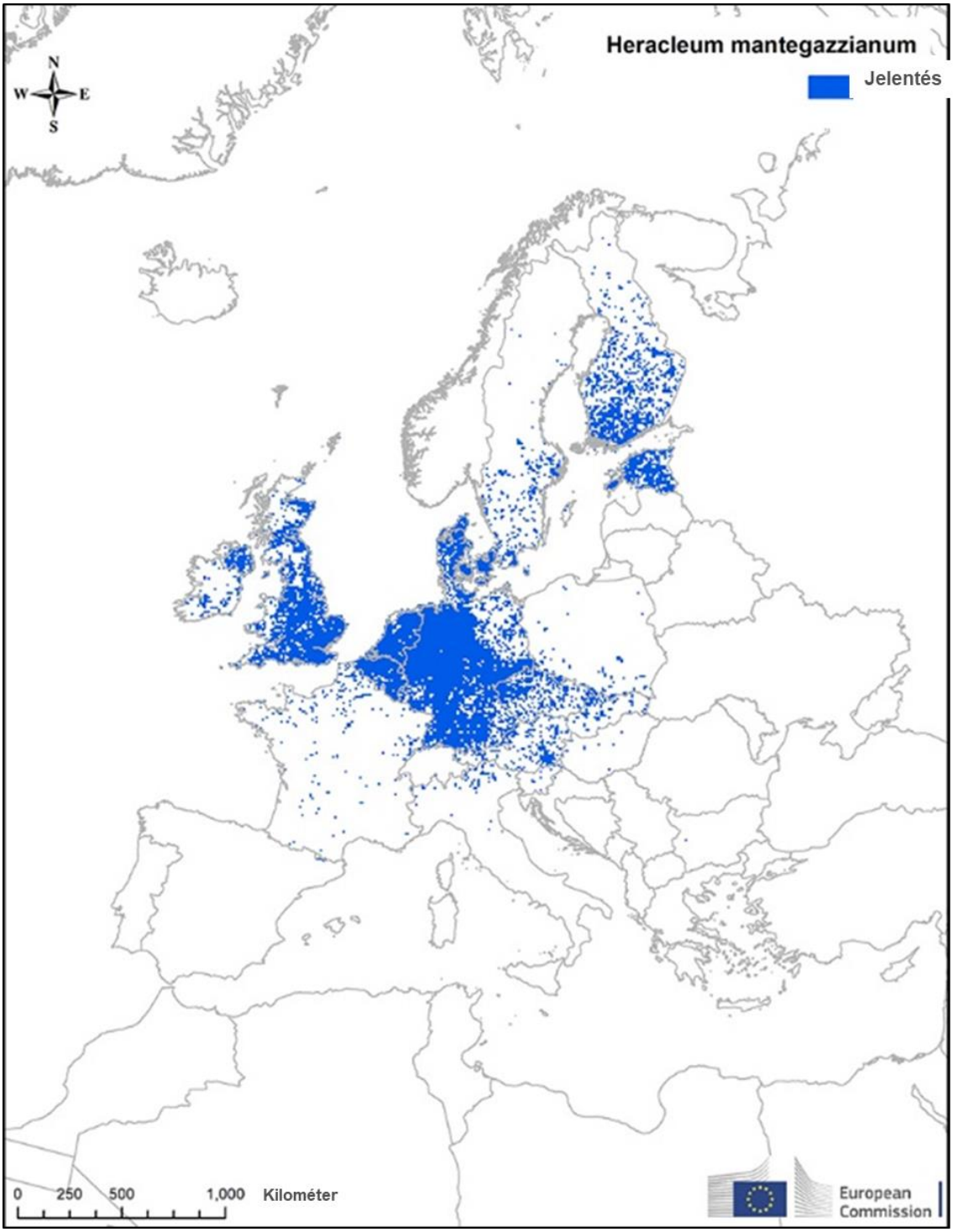

2. ábra: *A 2019. évi jelentésekben szereplő, az Unió számára veszélyt jelentő 48 idegenhonos inváziós faj tagállamonkénti jelenlétének helyzete. Portugália nem nyújtott be jelentést.*

A *szimbólumok a következőket jelzik: i. a faj egy adott tagállamban jelen van; ii. nem ismert, hogy egy adott tagállamban jelen van-e; és iii. úgy tekintik, hogy az adott tagállamban nincs jelen.*

3. ábra: *A Trachemys scripta elterjedése (10 x 10 km-es rácsok) a tagállamok által 2019-ben bejelentett adatok szerint. A faj Görögországban, Portugáliában és Romániában is megtalálható, de ezek a tagállamok nem adták meg a rácshálós szintű elterjedést.*

4. ábra: *A Heracleum mantegazzianum elterjedése (10 x 10 km-es rácsok) a tagállamok által 2019-ben bejelentett adatok szerint.*

Ha egy faj felkerül az uniós jegyzékbe, az további kihívást jelent. Ha ugyanis az uniós jegyzékbe felvett idegenhonos inváziós faj népszerű kereskedelmi forgalomban lévő faj, azt a piacon gyakran más, potenciálisan szintén invazív fajokkal helyettesítik. Így ezeket az újonnan behozott fajokat is kockázatértékelésnek kell alávetni, és mérlegelni kell, hogy felkerüljenek-e az uniós jegyzékbe. Ez a probléma leginkább a kedvtelésből tartott állatok kereskedelmében (pl. a közönséges ékszerteknős *Trachemys scripta* más idegen teknősökkel való helyettesítése) és a kertészeti kereskedelemben (pl. a közönséges vízijácint *Eichhornia crassipes* úszó kagylótutajjal *Pistia stratiotesszel* való helyettesítése) jelentkezik. E probléma megoldása érdekében egyes érdekelt felek azt javasolták, hogy a korlátozás alá eső fajok jegyzéke helyett az engedélyezett fajokat foglalják jegyzékbe. A jelenlegi jogi keret uniós szinten nem rendelkezik erről a megközelítésről, de néhány tagállam – főként a kedvtelésből tartott állatok kereskedelmére vonatkozóan – nemzeti jogszabályaiban alkalmazta ezt.

A költségeknek és a társadalmi-gazdasági szempontoknak a 4. cikk (6) bekezdésében előírt figyelembevétele befolyásolta a jegyzékbe vételi eljárást. A legjellemzőbb példa az amerikai nyérc (*Neovison vison*), amely a biológiai sokféleségre jelentős káros hatással bíró idegenhonos inváziós faj. Az amerikai nyércet az EU-ban több ezer nyércfarmon tenyésztik prémelőállítás céljából. Ez a faj nem szerepel a jegyzékben[14]. Az amerikai nyérc uniós jegyzékbe való felvétele az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet 9. cikke szerinti engedélyezési eljárás alá vonná a prémelőállítást. Több tagállam aránytalannak tartotta az eljárás végrehajtásának költségeit, és ellenezte e faj jegyzékbe vételét. Fontos megjegyezni, hogy az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet a fajok jegyzékbe vétele mellett alternatív megoldásokat is kínál. Először is, az érintett tagállamok nemzeti intézkedésekkel kezelhetik az ilyen fajokat. Másodszor, a fajokkal szélesebb körű regionális együttműködés keretében is lehet foglalkozni (lásd az alábbi 2.3. és 2.4. szakaszt).

A tengeri idegenhonos inváziós fajok jegyzékbe vétele különleges kihívást jelent[15]. Mint fentebb látható, az uniós jegyzékben szereplő 66 idegenhonos inváziós faj közül csak egy, a *Plotosus lineatus*, a csíkos angolnafarkú harcsa tengeri faj. Az első uniós jegyzékben azonban több tengeri faj is szerepelt. A tengeri fajok felvételének fő akadálya az az aggály, hogy a fajok tengeri környezetben való nagyfokú környezeti összekapcsoltsága és szétszóródási kapacitása megnehezíti és költségesebbé teszi a biológiai inváziók felmérését és ellenőrzését. Ez különösen azon fajok esetében fontos, amelyek a Szuezi-csatornán keresztül jutnak be a Földközi-tengerbe. E kihívások ellenére azonban a tengeri fajok célzott területeken történő felügyelete, korai észlelése és gyors felszámolása enyhítheti káros hatásaikat[16]. A behurcolási és elterjedési útvonalak esetében az idegenhonos inváziós fajok tengeri környezetben való terjedését és hatásait jelentősen csökkenteni lehetne az alábbiakkal: i. A Nemzetközi Tengerészeti Szervezet (IMO)[17] ballasztvíz-gazdálkodásról szóló egyezményének[18] teljes körű végrehajtása; és

[14] Ezt több érdekelt fél is bírálta. Lásd például az uniós jegyzék második frissítésére irányuló javaslattal kapcsolatos nyilvános visszajelzéseket: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/2124-Update-of-the-list-of-Invasive-Alien-Species-of-Union-concern

[15] Lásd: Kleitou P. *et al.* (2021) „The Case of Lionfish (*Pterois miles*) in the Mediterranean Sea Demonstrates Limitations in EU Legislation to Address Marine Biological Invasions" (Az ördög tűzhal vagy közönséges oroszlánhal [*Pterois miles*] esete a Földközi-tengerben jól mutatja a tengeri biológiai inváziók kezelésére vonatkozó uniós jogszabályok korlátait), *Journal of Marine Sci*. Engineering 2021, 9, 325. https://doi.org/10.3390/jmse9030325

[16] Lásd: Giakoumi S. *et al.* (2019) „Management priorities for marine invasive species" (A tengeri invazív fajok kezelésére vonatkozó prioritások), *Science of the Total Environment*, 688 (2019) 976-982. https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2019.06.282.

[17] IMO: a Nemzetközi Tengerészeti Szervezet, az Egyesült Nemzeteknek a hajózás biztonságáért és védeleméért, valamint a hajók által okozott tenger- és légkörszennyezés megelőzéséért felelős szakosított ügynöksége.

[18] Az egyezmény 2017. szeptember 8-án lépett hatályba, míg az összes hajónak 2024. szeptember 8-ig kell eleget tennie a követelményeknek.

ii. az IMO biológiai lerakódásokra vonatkozó iránymutatásainak fokozott végrehajtása. Ezért az uniós jegyzék következő frissítése céljából több tengeri idegenhonos inváziós fajra vonatkozó kockázatértékelést is elkészítettek.

2.2. Korlátozások és eltérések (7., 8., 9., 31. és 32. cikk)

Az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet legközvetlenebb hatása az, hogy a jegyzékbe foglalt fajokra korlátozások, többek között kereskedelmi tilalom vonatkozik (7. cikk). A legtöbb korlátozás tekintetében kivételes esetekben kivételt lehet tenni: vagy i. a tagállamok által kezelt engedélyezési rendszerben (a 8. cikk szerinti kutatási vagy *ex situ* megőrzési tevékenységek lehetővé tétele) vagy ii. a Bizottság engedélyével (kivételes esetekben a 9. cikk szerinti nyomós közérdek okán). További átmeneti eltérések lehetségesek a kedvtelésből tartott állatok tulajdonosai (31. cikk) és a kereskedelmi állományok (32. cikk) esetében.

Tizenkét tagállam számolt be arról, hogy az első uniós jegyzék 2016. augusztusi hatálybalépése és 2018 decembere között összesen 100 engedélyt adott ki. Ezek az engedélyek 32, az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajra vonatkoztak. Az engedélyek közül 87 kutatási célú volt, 13 pedig *ex situ* megőrzésre szólt. Az *ex situ* engedélyeket olyan létesítményeknek adták ki, amelyek nem kívánt példányokat tartanak a gazdálkodási intézkedések részeként, ami valójában nem engedélyköteles tevékenység.

A Bizottság eddig két engedélyezési határozatot fogadott el a 9. cikk alapján. Ez a két határozat két tagállam számára engedélyezte a nyestkutyák (*Nyctereutes procyonoides*) prémelőállítás céljából történő tenyésztését.

2.3. 11. cikk – A regionális szinten veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok és az Unióban őshonos fajok

A 11. cikk lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy a tagállami szinten veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok jegyzékéből (lásd a 2.4. szakaszt) azonosítsák azokat az Unióban honos vagy nem honos fajokat, amelyek megerősített regionális együttműködést igényelnek. Ez az együttműködés ahhoz vezethet, hogy az említett fajokra – és kizárólag az érintett tagállamokban – alkalmazni kell az uniós jegyzékben szereplő fajokra vonatkozó korlátozások többségét. A regionális együttműködést a tagállamoknak kell kezdeményezniük, ám erre még nem került sor.

Az Unióban honos idegenhonos inváziós fajok esetében a tudományos fórum és más megkérdezett szakértők megerősítették, hogy a fokozott regionális együttműködés hozzáadott értéket jelentene több ilyen faj kezelése szempontjából is. A tudományos fórum azonban egy akadályt is azonosított: ez pedig az ilyen fajok őshonos és idegenhonos elterjedési területe közötti pontos határok bizonytalansága. Ezek a határok gyakran az érintett tagállamok területére esnek: előfordulhat, hogy egy faj egy tagállam egyes részein őshonos, de ugyanannak az országnak más részein idegen és invazív faj. Ezen túlmenően az e határokkal kapcsolatos ismeretek gyakran a legfrissebb kutatások fényében alakulnak ki. Az ilyen helyzetek különösen megnehezítik annak megértését a szélesebb nyilvánosság számára, hogy miért van szükség az ilyen fajok kezelését célzó intézkedésekre.

Néhány érdekelt fél azt javasolta, hogy ahelyett, hogy felvennék őket az uniós jegyzékbe, a 11. cikket használják fel az olyan fajok regionális szintű szabályozására, amelyek nagy

valószínűséggel nem telepednek meg az Unió nagy részén[19]. Ez a megközelítés különösen hasznos lenne a fontos kereskedelmi érdekeltségű fajok esetében. Például a mediterrán biogeográfiai régióban súlyos hatást gyakorló dísznövényeket csak ott szabályoznák, míg Észak-Európában, ahol nem valószínű, hogy jelentős hatást gyakorolnának, folytatódna a kereskedelmük. Az idegenhonos inváziós fajokkal foglalkozó bizottságban folytatott erre vonatkozó megbeszélések azt mutatják, hogy a tagállamok a következő három okból nem döntöttek ilyen megoldás mellett:

- az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet egyértelműen lehetővé teszi e fajok felvételét az uniós jegyzékbe[20];
- az uniós jegyzékbe való felvétel hatékonyabb intézkedésnek tekinthető, különös tekintettel az ebből eredő, Unió-szerte alkalmazandó kereskedelmi tilalomra;
- a kereskedelmi korlátozásokat nehéz csak az EU egyes részein érvényesíteni.

2.4. 12. cikk – A tagállami szinten veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok

A 12. cikk lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy nemzeti jegyzéket készítsenek tagállami szinten veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajokról. 2021. március 31-ig 10 tagállam fogadott el ilyen jegyzékeket[21]. Az egyes jegyzékekben szereplő taxonok száma 13-tól több mint 200-ig terjed. Egyes jegyzékek egész rendszertani csoportokat (nemzetségeket és családokat) tartalmaznak. A jegyzékbe foglalt fajokra és rendszertani csoportokra nemzeti szinten hasonló korlátozások vonatkoznak, mint amelyek az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajokra uniós szinten alkalmazandók. Néhány fajt több ország is jegyzékbe vett. Ezek a fajok az adott országok közös prioritásait jelzik. Ez azonban – néhány kivételtől eltekintve – nem vezetett összehangolt fellépéshez.

2.5. 13. cikk – Az idegenhonos inváziós fajok útvonalaira vonatkozó cselekvési tervek

A 13. cikk előírja a tagállamok számára, hogy az uniós jegyzék elfogadásától vagy frissítésétől számított 18 hónapon belül azonosítsák és rangsorolják az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok nem szándékos behurcolásának és terjedésének útvonalait (azaz útvonalait és mechanizmusait). A 13. cikk azt is előírja a tagállamok számára, hogy az uniós jegyzék elfogadásától vagy frissítésétől számított három éven belül hajtsanak végre cselekvési terveket a kiemelt útvonalak kezelésére.

A legtöbb tagállam meghatározta a számára releváns kiemelt hatású útvonalakat. Az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet előírásainak megfelelően a rangsorolás az egyes útvonalakon keresztül behurcolt fajok mennyiségére és lehetséges hatásaira vonatkozó becsléseken alapult. A tagállamok azonban különböző módszereket alkalmaztak, a meglehetősen egyszerűtől az összetett képletekig.

Összesen 36 különböző útvonalat jelöltek meg kiemeltként, ám az azonosított kiemelt útvonalak tagállamonként jelentősen eltérnek. Mindazonáltal az alábbi két útvonalat a

[19] Lásd például az uniós jegyzék második frissítésére irányuló javaslattal kapcsolatos nyilvános visszajelzéseket: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/2124-Update-of-the-list-of-Invasive-Alien-Species-of-Union-concern

[20] Az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet 4. cikke (3) bekezdésének b) pontja és (10) preambulumbekezdése.

[21] A kockázatértékelési terület az Unió területe, a legkülső régiók kivételével. Az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet 6. cikke egyedi rendelkezéseket állapít meg a legkülső régiókra vonatkozóan, amelyek előírják a legkülső régiókkal rendelkező tagállamok számára, hogy minden ilyen régióra vonatkozóan fogadják el a veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok jegyzékét.

legtöbb tagállam kiemeltnek tekintette: „Elzárt területről történő kiszabadulás: a kedvtelésből/akváriumban/terráriumban tartott állatfajok kiszabadulása”, és „Elzárt területről történő kiszabadulás: a kertészet területén” (lásd az 1. táblázatot).

Néhány tagállam további, az uniós jegyzékben nem szereplő idegenhonos inváziós fajokat is bevont az elemzésébe, hogy átfogóbb cselekvési terveket dolgozhasson ki. Ez azt jelzi, hogy a jelenlegi uniós jegyzéket túlságosan korlátozottnak találták ahhoz, hogy azon belül kiemelt útvonalakat állapítsanak meg. Bizonyos útvonalakkal csak akkor lehet a 13. cikk alapján foglalkozni, ha az érintett fajok szerepelnek az uniós jegyzékben. Például, ha a ballasztvízzel behurcolt és elterjedt fajok nem szerepelnek az uniós jegyzékben, akkor az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet alapján nem lehet intézkedéseket kezdeményezni ezen útvonal kezelésére.

Az útvonalak rangsorolása terén elért eredmények ellenére a legtöbb tagállamban késik a 13. cikk végrehajtása. 2021. március 31-ig csak 10[22] tagállam dolgozta ki és ismertette a Bizottsággal az útvonalakra vonatkozó cselekvési tervét (terveit). 2021 júniusában a Bizottság 18 tagállammal szemben indított eljárást a cselekvési terv(ek) elkészítésének elmulasztása miatt.

A 2019. évi jelentésekben használt osztályozás szerinti útvonal-kategória/alkategória		**Az adott útvonalat prioritásként megjelölő tagállamok száma**	**Az adott útvonalnak megfelelő, az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok száma**
1. A TERMÉSZETBE TÖRTÉNŐ KIBOCSÁTÁS	1.1. Biológiai védekezés	–	–
	1.2. Erózióvédelem/dűnék lekötése (szélfogók, sövények, …)	2	3
	1.3. Vadon élő halak halászata (ideértve a hobbihorgászatot)	6	7
	1.4. Vadászat	1	1
	1.5. A táj, valamint a vadon élő növény- és állatvilág „fejlesztése”	4	6
	1.6. Természetvédelmi vagy vadgazdálkodási célú betelepítés	–	–
	1.7. A természetbe történő kibocsátás felhasználási célból (a fentiektől eltérő, pl. prém, közlekedési, gyógyászati használat)	2	12
	1.8. Egyéb szándékos kibocsátás	4	11
2. ELZÁRT TERÜLETRŐL TÖRTÉNŐ KISZABADULÁS	2.1. Mezőgazdaság (ideértve a bioüzemanyag-alapanyagokat)	2	2
	2.2. Akvakultúra/tengeri akvakultúra	6	18
	2.3. Botanikus kert/állatkert/akvárium (kivéve a házi akváriumot)	5	39
	2.4. Kedvtelésből/akváriumban/terráriumban tartott állatfajok (ideértve az ilyen fajok táplálékául szolgáló élő tápot)	13	33
	2.5. Haszonállatok (ideértve a korlátozott ellenőrzés alatt hagyott állatokat)	1	2
	2.6. Erdészet (ideértve az erdőtelepítést és az újraerdősítést)	2	4
	2.7. Prémes állatok tenyésztésére szolgáló mezőgazdasági üzemek	1	3
	2.8. Kertészet	11	23
	2.9. Kertészettől eltérő díszítési célok	9	26
	2.10. Kutatás és *ex-situ* tenyésztés (létesítményekben)	–	–
	2.11. Élő táp és élő csali	8	9
	2.12. Zárt területről történő egyéb kiszabadulás	2	11
3. SZÁLLÍTÁS – SZENNYEZŐ ANYAG	3.1. Szennyező szaporítóanyag	2	16
	3.2. Szennyezett csali	–	–
	3.3. Élelmiszer-szennyező anyag (ideértve az élőtáp-szennyező anyagokat is)	1	2
	3.4. Állatokon lévő szennyező anyagok (kivéve a parazitákat, a gazdaállat/vektor által hordozott fajokat)	3	15
	3.5. Állatokon élő paraziták (ideértve a gazdaállat, valamint vektor által hordozott fajokat)	–	–
	3.6. Növényeken lévő szennyező anyagok (kivéve a parazitákat, a	3	14

[22] Beleértve az Egyesült Királyságot az EU-ból való kilépése előtt.

	gazdanövény/vektor által hordozott fajokat)		
	3.7. Növényeken élő paraziták (ideértve a gazdanövény, valamint vektor által hordozott fajokat)	–	–
	3.8. Vetőmagszennyező anyag	1	3
	3.9. Fakereskedelem	–	–
	3.10. Élőhelyül szolgáló anyagok (talaj, növényzet stb.) szállítása	8	23
4. SZÁLLÍTÁS – „POTYAUTASOK”	4.1. Horgászfelszerelés/halászfelszerelés	6	20
	4.2. Tartály/rakomány	2	3
	4.3. Repülőgép belsejében vagy felszínén szállított potyautasok	1	1
	4.4. Hajón/csónakon szállított potyautasok (kivéve a ballasztvizet és a hajótesten keletkező lerakódásokat)	3	14
	4.5. Gép/berendezés	3	17
	4.6. Emberek és poggyászaik/felszereléseik (különösen turizmus során)	1	7
	4.7. Szerves csomagolóanyagok, különösen faanyagú csomagolóanyagok	1	1
	4.8. Hajó/csónak ballasztvize	5	7
	4.9. Hajó/csónak törzsén keletkező lerakódások	4	8
	4.10. Járművek (személyautó, vonat, …)	4	12
	4.11. Egyéb szállítóeszközök	1	1
5. FOLYOSÓ	5.1. Összekapcsolt hajóutak/vízgyűjtők/tengerek	6	35
	5.2. Alagutak és szárazföldi hidak	–	–
6. SEGÍTSÉG NÉLKÜL	5.3. Az 1–5. útvonalakon betelepített idegenhonos inváziós fajok határokon átnyúló természetes terjedése.	8	45

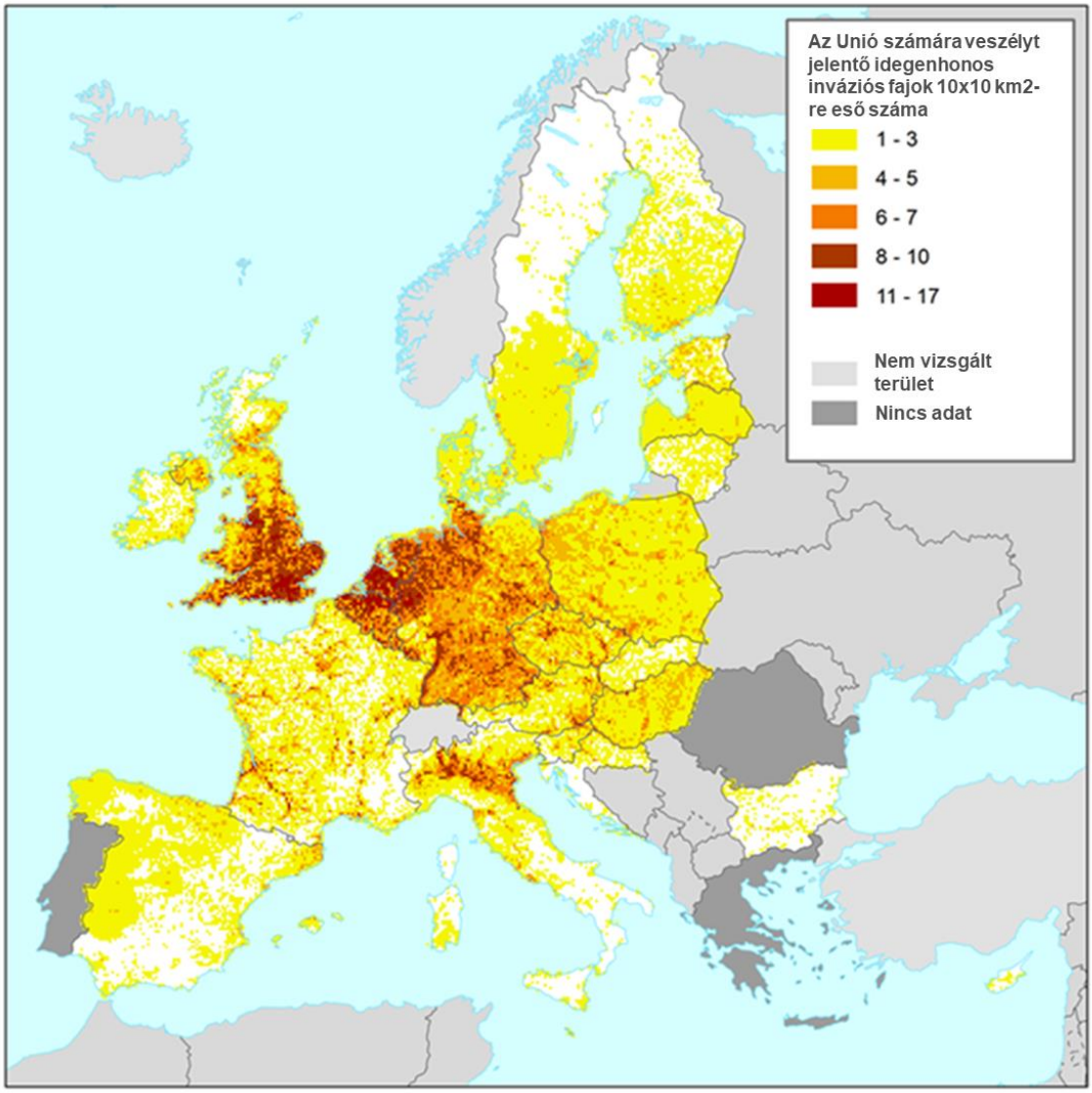
1. táblázat: *A jelentésekben használt osztályozás szerinti útvonal-kategóriák, az adott útvonalat prioritásként megjelölő tagállamok száma, valamint az adott útvonalnak megfelelő, az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok száma.*

2.6. 14. cikk – Felügyeleti rendszer

A 14. cikk előírja a tagállamok számára, hogy hozzanak létre egy olyan felügyeleti rendszert, amely összegyűjti és rögzíti az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok környezetben való előfordulására vonatkozó adatokat.

2021. március 31-ig 24 tagállam hozott létre ilyen rendszert, gyakran meglévő rendszerekre építve, beleértve a más uniós jogszabályokból származó rendszereket is. Nagyon kevés esetben hoztak létre új felügyeleti rendszert. Több tagállam rendszerei kapcsolódnak a civil tudományhoz, és néhány rendszer szinte kizárólag a civil tudományra támaszkodik. Egyes tagállamok az érdekelt felektől (gazdálkodók, erdészek, vadászok, halászok, természetvédelmi civil szervezetek stb.) származó információkat is beépítik. 2021 júniusában a Bizottság három tagállammal szemben indított eljárást a felügyeleti rendszer felállításának elmulasztása miatt.

Az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok bejelentett eloszlásában megfigyelhető volt néhány hiányosság és következetlenség. A jelentések jelentős különbségeket mutattak a szomszédos tagállamok által a határ menti régiókban nyilvántartott fajok számában (lásd: 5. ábra). Ez a következőket jelzi: i. egyes, az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok tényleges eloszlása még mindig nem teljesen ismert; és ii. a felügyeleti rendszerek – legalábbis 2018-ig, amikor ezeket az adatokat gyűjtötték – nem fedték le megfelelően az Unió számára veszélyt jelentő összes idegenhonos inváziós fajt vagy az összes nemzeti területet.

5. ábra: *A 2019. évi jelentésekben szereplő, az Unió számára veszélyt jelentő 48 idegenhonos inváziós fajok közül jelenlévő fajok száma 10 x 10 km rácsra vetítve.*

2.7. 15. cikk – Hatósági ellenőrzések

A 15. cikk előírja a tagállamok számára, hogy 2016. január 2-ig létrehoznak egy olyan, teljes mértékben működőképes intézményrendszert, amelynek célja az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok szándékos betelepítésének megelőzéséhez szükséges hatósági ellenőrzések elvégzése.

2021. március 31-ig 25 tagállam hozott létre ilyen intézményrendszert. Ezek a struktúrák magukban foglalják a vámügyi és/vagy növény-/állategészségügyi szolgáltatásokat is. A tagállamok csak néhány esetben jelentették, hogy a határokon végzett hatósági ellenőrzések során idegenhonos inváziós fajokat találtak.

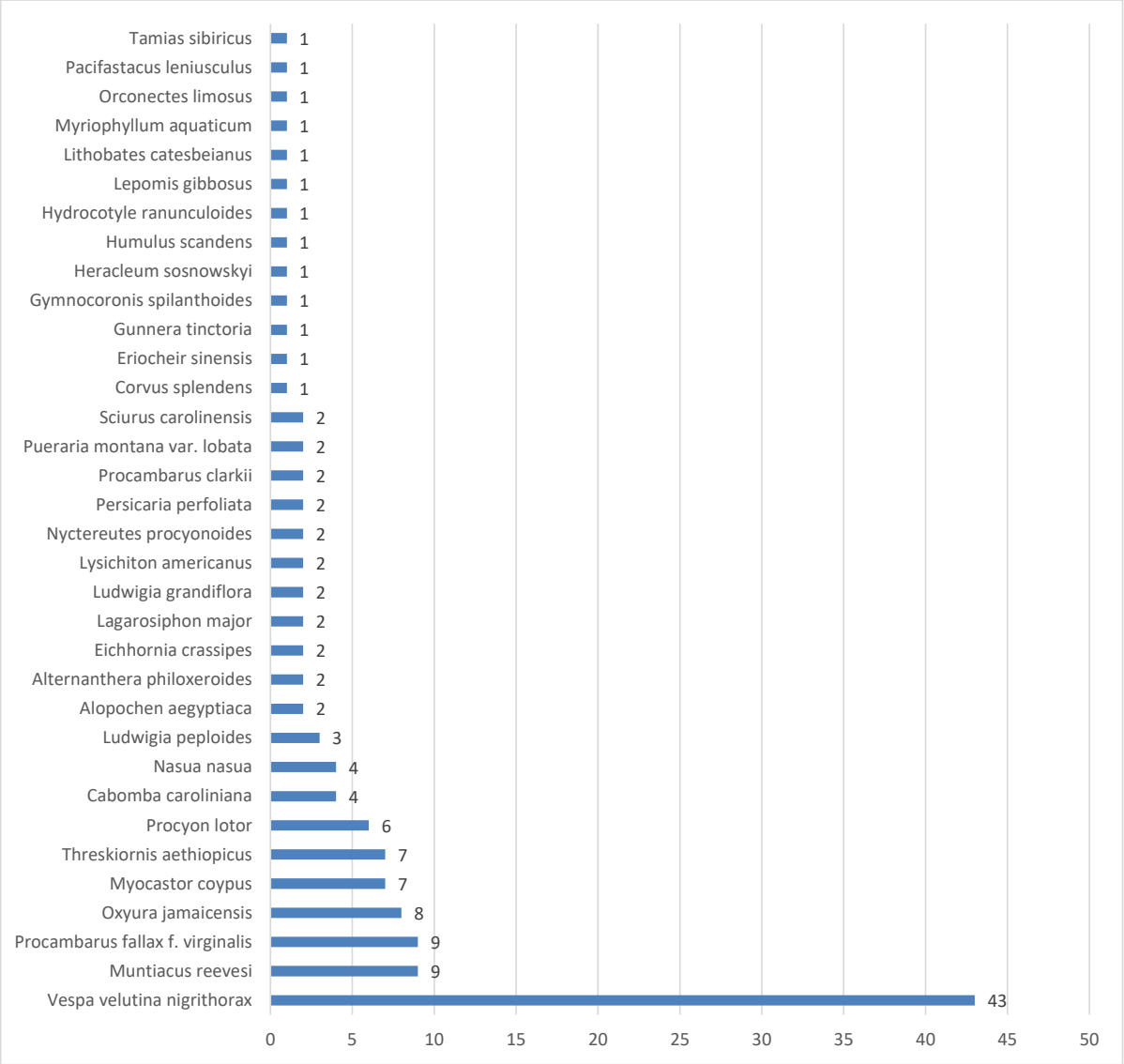
A hatósági ellenőrzési struktúrák teljessége tagállamonként eltérő. Az uniós jegyzéknek a TARIC[23] és TRACES[24] rendszerekbe történő integrálása megkönnyítette az okmányellenőrzést. Úgy tűnik azonban, hogy csak néhány tagállam végez célzott kockázatelemzéseket és fizikai ellenőrzéseket. Számos tagállamnak jobban tisztáznia kell a különböző érintett hatóságok közötti felelősségmegosztást, többek között az együttműködés, az információcsere és a képzési programok terén. 2021 júniusában a Bizottság két tagállammal szemben indított eljárást a 15. cikk végrehajtásának elmulasztása miatt.

2.8. 16. és 17. cikk – Korai felismerési értesítések és gyors kiirtás az invázió korai szakaszában

A 16. cikk értelmében a tagállamoknak értesíteniük kell a Bizottságot az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok megjelenéséről, amennyiben azok jelenléte korábban ismeretlen volt, vagy az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok újbóli megjelenéséről, amennyiben azokat korábban kiirtottnak nyilvánították. A 17. cikk értelmében e tagállamok kötelesek: i. gyors kiirtásra irányuló intézkedéseket hozni; ii. ezen intézkedéseket bejelenteni a Bizottságnak; és iii. tájékoztatni róluk a többi tagállamot.

Az első uniós jegyzék 2016. júliusi elfogadása és 2021. március 31. között 19 tagállam (köztük az Egyesült Királyság az EU-ból való kilépéséig) 135 korai észlelési esetről értesítette a Bizottságot az erre a célra létrehozott értesítési rendszeren[25] keresztül, amelyek az Unió számára veszélyt jelentő 66 idegenhonos inváziós faj közül 34-et érintettek. A bejelentések ezek közül 57 esetében megerősítették a gyors kiirtást; 42 esetben az erőfeszítések folyamatban voltak; 5 esetében még nem született döntés az intézkedésekről; 1 esetében pedig a tagállam úgy döntött, hogy az 18. cikkel (a gyors kiirtás kötelezettségétől való eltérések) összhangban kezelési intézkedéseket alkalmaz. 30 esetben a tagállamok úgy ítélték meg, hogy a gyors kiirtás nem valósult meg. A korai észlelésről szóló bejelentések legnagyobb része – összesen 43 – az ázsiai lódarázsra (*Vespa velutina nigrithorax*) vonatkozott.

[23] Az Európai Unió integrált vámtarifája.
[24] Kereskedelem-ellenőrzési és szakértői rendszer.
[25] NOTSYS: https://easin.jrc.ec.europa.eu/notsys/

6. ábra: *Az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok korai észleléséről szóló értesítések a 2016. július és 2021. március közötti időszakban. A számok tagállamonként több értesítést is tartalmaznak ugyanarra a fajra vonatkozóan.*

2.9. 19. cikk – Kezelési intézkedések

A 19. cikk előírja a tagállamok számára, hogy hatékony kezelési intézkedéseket alkalmazzanak a területükön széles körben elterjedt, az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajokra vonatkozóan. Ezeknek az intézkedéseknek az idegenhonos inváziós fajok kiirtására, populációszabályozására vagy visszaszorítására kell irányulniuk.

23 tagállam számolt be arról, hogy 2016 júliusa és 2018 decembere között a területén jelen lévő, az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajokra vonatkozóan kezelési intézkedéseket alkalmazott. A tagállamok 634 különböző kezelési intézkedésről számoltak be, amelyek az említett időszakban az uniós jegyzékben szereplő és az Unióban jelen lévő 43 idegenhonos inváziós faj közül 41-re terjedtek ki. Egyes tagállamok a területükön élő fajok egyes konkrét populációira vonatkozóan dolgoztak ki intézkedéseket, míg mások a területükön élő teljes populációra vonatkozóan hoztak intézkedéseket.

A jelentések szerint a kezelési intézkedések 6 %-a vezetett kiirtáshoz; 21 %-uk vezetett a célzott populáció csökkenéséhez; 14 %-uk nem okozott változást a célzott populációban; 17 %-uk esetében a kezelési intézkedések ellenére nőtt a célzott populáció; és az intézkedések 42 %-a pedig nem vezetett egyértelmű eredményekhez. A jelentések azt is jelzik, hogy jelentős erőfeszítéseket tesznek a kezelési intézkedések nem célzott fajokra gyakorolt hatásainak megértése és enyhítése érdekében.

2.10. 25. cikk – Információszolgáltatást támogató rendszer

A Bizottság által az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet végrehajtásának elősegítése érdekében létrehozott információszolgáltatást támogató rendszer a következőket foglalja magában:

- az idegenhonos fajokkal kapcsolatos európai információs hálózat (European Alien Species Information Network)[26], amely lehetővé teszi az Európában előforduló mintegy 14 000 idegenhonos fajra vonatkozó tudományos információkhoz és térbeli adatokhoz való könnyű hozzáférést;

- az idegenhonos fajokkal kapcsolatos európai értesítési rendszer (European Alien Species Notification System)[27], amely lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy értesítsék a Bizottságot és tájékoztassák a többi tagállamot az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok korai észleléséről és az azok kapcsán hozott gyors kiirtási intézkedésekről.

2.11. Figyelemfelkeltés

A legtöbb tagállam erőfeszítéseket tett annak érdekében, hogy tájékoztassa a nyilvánosságot az idegenhonos inváziós fajok hatásairól és azok kezelésének szükségességéről, főként erre a célra létrehozott vagy továbbfejlesztett weboldalak révén. A tagállamok különböző módokon (újság- és magazincikkek, sajtóközlemények, hírlevelek, rádió- és televízióműsorok, múzeumi kiállítások, konferenciák, nyilvános felmérések, lakossági-tudományos mobiltelefon-alkalmazások, valamint magatartási kódexek népszerűsítése) figyelemfelkeltő kampányokat is szerveztek a nagyközönség vagy a nyilvánosság meghatározott szegmensei (érdekelt felek, fiatalok, iskolák stb.) számára. Számos tagállamban a nyilvánosságot a nem kormányzati szervezetek, a magánszektor, az oktatási intézmények és az idegenhonos inváziós fajok által érintett vagy azzal foglalkozó egyéb szervezetek is tájékoztatták.

A Bizottság egy külön erre a célra létrehozott weboldalon[28] (a tudományos ismeretterjesztést, az online oktatást és a közösségi médiatartalmakat is magában foglaló EASIN platformon) és az idegenhonos inváziós fajok Európában (Invasive Alien Species in Europe)[29] elnevezésű okostelefonos alkalmazást használva hívja fel a figyelmet az idegenhonos inváziós fajokra. A folyamatban lévő projektek célja: i. az idegenhonos inváziós fajokkal foglalkozó kulcsfontosságú ágazatok és illetékes hatóságok közötti megértés és kommunikáció javítása[30]; és ii. a gerinces idegenhonos inváziós fajok humánus kezelésének előmozdítása[31]. A Bizottság emellett olyan anyagokat is kidolgozott, amelyek segítik a tagállamokat az idegenhonos inváziós fajokról szóló

[26] EASIN: https://easin.jrc.ec.europa.eu/easin
[27] NOTSYS: https://easin.jrc.ec.europa.eu/notsys
[28] https://ec.europa.eu/environment/nature/invasivealien/index_en.htm
[29] https://easin.jrc.ec.europa.eu/easin/CitizenScience/BecomeACitizen
[30] https://www.adelphi.de/en/project/invasive-alien-species-improving-understanding-and-communication
[31] https://www.iucn.org/regions/europe/our-work/biodiversity-conservation/invasive-alien-species/humane-management-vertebrate-ias

rendelet végrehajtásában (pl. útmutatók az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok hatósági ellenőrzések vagy felügyeleti rendszerek általi azonosításához, valamint útmutató az idegenhonos fajok behurcolási útvonalai kategóriáinak értelmezéséhez a Biológiai Sokféleség Egyezményben meghatározottak szerint).

2.12. A végrehajtás költségei, előnyei és finanszírozása

19 tagállam nyújtott be arra vonatkozó becslést, hogy a 2015-2018 közötti időszakban milyen költségekkel járt az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendeletnek való megfelelés biztosítása. Ezek a költségek tagállamonként 17 000 EUR és 40 millió EUR között mozognak. Az összes tagállamra vonatkozó becsült összköltség az említett négyéves időszakban mintegy 75 millió euró. A becslések többsége a kezelési és figyelemfelkeltő intézkedéseket tartalmazza, de néhány a személyi és egyéb költségekre is kiterjed. Mivel a becslések nem ugyanazokra a költségkategóriákra vonatkoznak, és különböző korlátozásokkal rendelkeznek, az összehasonlításuk nem értelmezhető.

A legtöbb tagállam úgy vélte, hogy a bejelentett költségekkel alulbecsülték a tényleges költségeket. A tagállamok többnyire nem tudták számszerűsíteni az összköltségeket, mivel a végrehajtási tevékenységeket az állami szervek meglévő munkájuk vagy kapacitásuk részeként végzik (pl. a hatósági ellenőrzések és felügyeleti rendszerek esetében). Ezenkívül egyes tevékenységeket számos különböző szereplő végez nemzeti, regionális és helyi szinten, ami megnehezíti az összes költség egybeszámítását. A kezelési intézkedések gyakran olyan tevékenységek részét képezik, amelyek túlmutatnak a jegyzékben szereplő idegenhonos inváziós fajokon, és az idegenhonos inváziós fajokkal vagy általában a természet helyreállításával foglalkoznak, ami nagyon megnehezíti az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet végrehajtásához kapcsolódó költségek meghatározását.

A költségeket azok a gazdasági ágazatok is viselik, amelyeknek módosítaniuk kell tevékenységüket (pl. kedvtelésből tartott állatokkal és kertészettel foglalkozó kereskedők, akiknek be kell szüntetniük az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok kereskedelmét, valamint az állatkertek, amelyeknek intézkedéseket kell hozniuk annak biztosítására, hogy a példányok ne szökjenek meg és ne szaporodjanak).

Az előnyök becslése nehéz, legalábbis pénzben kifejezve. Az előnyök közé tartozik azon káros hatások elkerülése, amelyek a biológiai sokféleséget, az emberi egészséget (pl. a kaukázusi medvetalp *Heracleum mantegazzianum* okozta bőrégések) és a gazdaságot (pl. az infrastruktúrában okozott károk) érintenék, ami az új behurcolások megelőzésével és az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok meglévő populációinak kezelésével valósítható meg. A közelmúltban készült tanulmányok[32] megerősítik az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet hatásvizsgálatában[33] szereplő azon feltételezést, hogy az idegenhonos inváziós fajok lehető legkorábbi kezelésének költségét egyértelműen meghaladják a tétlenség vagy a jelentős késedelemmel hozott intézkedések költségei. Ennek oka, hogy a kárköltségek és a kezelési intézkedések költségei idővel jelentősen megnövekednek.

[32] Lásd: Cuthbert R.N. *et al.* „Global economics of aquatic invasive alien species” (A vízi idegenhonos inváziós fajok globális gazdaságtana) *Science of the Total Environment* 775 (2021) 145238. https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2021.145238; Ahmed D.A. *et al.* „Managing biological invasions: the cost of inaction”, (A biológiai inváziók kezelése: a tétlenség ára) *Biological invasions* (2021) In review. DOI: 10.21203/rs.3.rs-300416/v1.

[33] SWD(2013) 321 final.

Bár az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok kiirtása vagy visszaszorítása terén némi sikerről számoltak be (lásd a fenti 2.8. és 2.9. szakaszt), korai lenne e tekintetben értékelni az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet általános hatását. 2013-ban megállapították a jegyzékbe foglalt fajok kiindulási alapnak tekinthető eloszlását[34], amely megfelelt az uniós jegyzék elfogadása időpontjának. A tagállamok által bejelentett első eloszlás a 2018. december 31-hez lehető legközelebbi, rendelkezésre álló legjobb információknak felel meg. A kezelési kötelezettségek azonban csak 2018 februárjától, illetve 2019 februárjától voltak alkalmazandók az első uniós jegyzékre, illetve annak első frissítésére vonatkozóan. Előre látható, hogy a kiindulási helyzet és a bejelentett eloszlások összehasonlítása nem tárt fel jelentős változást.[35] A 2025-ben esedékes második bejelentett eloszlás alapján már érdemibb összehasonlítást lehet majd végezni. A siker további fokmérője az idegenhonos inváziós fajok által a védett fajokra és élőhelyekre gyakorolt nyomás érzékelhető csökkenése lenne. Ezek a tendenciák azonban nagyon lassúak, és várhatóan 2030 előtt nem mérhetők.

A tagállamok arról számoltak be, hogy az intézkedéseket nemzeti/helyi forrásokból és uniós forrásokból, főként a LIFE programból és az EU Kohéziós Alapjából finanszírozták. Számos tagállam – különösen azok, amelyek leginkább uniós finanszírozásra támaszkodnak – a megfelelő források hiányát említette az egyes rendelkezések késedelmes végrehajtásának egyik fő okaként.

2.13. A végrehajtással kapcsolatos kihívások

Ez a felülvizsgálat azonosított néhány kihívást és fejlesztésre szoruló területet, amelyeket az alábbiakban ismertetünk.

- Az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet teljes körű végrehajtása még nem valósult meg, mivel a legtöbb tagállam még nem hajtotta végre a kiemelt útvonalak kezelésére irányuló cselekvési terveket. Emellett számos tagállamban javítani lehetne mind a felügyeleti rendszerek lefedettségének átfogó jellegét, mind a hatósági ellenőrzési struktúrákat.
- Az egyes fajok lehetséges hatásaival vagy gazdasági jelentőségével kapcsolatos bizonytalanság akadályozhatja e fajok felvételét az uniós jegyzékbe, csökkentve ezáltal az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet hatását. Mindazonáltal az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet tartalmaz olyan rendelkezéseket (sürgősségi intézkedések és megerősített regionális együttműködés), amelyek a közvetlen kockázatot jelentő fajokkal és a gazdasági szempontból fontos fajokkal foglalkozhatnak. A tagállamok azonban nem éltek ezekkel a rendelkezésekkel, az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet pedig nem jogosítja fel a Bizottságot ezek kezdeményezésére.
- A tagállamok között nagyobb koordinációra is lehetőség nyílna, mivel: i. a tagállami szinten veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok jegyzékei tartalmaznak néhány közös fajt; ii. a kezelési intézkedések és erőfeszítések prioritásai a szomszédos országokban eltérőek; és iii. a tagállamok nagyon eltérő prioritásokat határoztak meg a kezelendő útvonalak tekintetében.
- Az a tény, hogy az uniós jegyzék egy elsőbbségi lista, amelyhez csak akkor lehet hozzáadni a fajokat, ha elegendő bizonyíték áll rendelkezésre, azt jelenti, hogy jellegéből adódóan nem tartalmazhat minden idegenhonos inváziós fajt.

[34] https://easin.jrc.ec.europa.eu/easin/Documentation/Baseline

[35] https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC123170

- Sok tagállam számára továbbra is akadályt jelent az idegenhonos inváziós fajok kezeléséhez szükséges megfelelő finanszírozás hiánya. Ezért a teljes körű és hatékony végrehajtás érdekében továbbra is fontos, hogy az uniós finanszírozás kiegészítse a nemzeti finanszírozást különböző forrásokból (pl. a tengeri környezetben lévő idegenhonos inváziós fajok esetében az Európai Tengerügyi és Halászati Alapból; a vonatkozó kutatások esetében a Horizont Európa programból; a vonatkozó idegenhonos inváziós fajok kezelése tekintetében a közös agrárpolitika keretében stb.).
- A közigazgatási kapacitás hiánya – különösen helyi és regionális szinten – ugyancsak jelentős kihívást jelent több tagállamban. Ez a megfelelő felügyeleti rendszerek működtetésének képességétől kezdve a beavatkozások rangsorolásának és végrehajtásának képességéig terjed (többek között: i. cselekvési tervek elkészítése és végrehajtása; ii. a szükséges nyilvános konzultációk lebonyolítása és a felmerülő konfliktusok kezelése (pl. a jegyzékbe vételt vagy a kezelési intézkedéseket ellenző érdekeltek csoportjaival)).
- Ismeretbeli hiányosságok is vannak, különösen az alábbi területeken: i. az idegenhonos inváziós fajok kezelésének költségeit és hasznát dokumentáló módszerek; ii. az éghajlatváltozás hatásai az idegenhonos inváziós fajok megtelepedésére és terjedésére; és iii. az idegenhonos inváziós fajok kezelésének új módszerei, különösen az idegenhonos inváziós fajok taxonjainak széles körét érintő, az útvonal szintjén megvalósuló intézkedések.

3. KÖVETKEZTETÉSEK

Mivel az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendeletből fakadó különböző kötelezettségek végrehajtására vonatkozó határidők az első uniós jegyzék 2016. júliusi elfogadása és 2019 júliusa között fokozatosan kerültek alkalmazásra, korai lenne következtetéseket levonni az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet legtöbb aspektusára vonatkozóan. Ezért a Bizottság nem egészítette ki ezt a jelentést az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet módosítására irányuló jogalkotási javaslattal. Az ilyen javaslat szükségességéről való döntéshez kellő további információk összegyűjtésére a tagállamok következő, 2025-ben esedékes jelentései révén kerül majd sor.

Bár az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet végrehajtása több szempontból is kihívást jelent, a rendelet már most kezdi elérni a kitűzött célokat. Ez az első felülvizsgálat megállapít néhány jelentős eredményt, amelyeket az alábbi pontokban ismertetünk.

- Az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet koherens keretet teremtett az idegenhonos inváziós fajok uniós szintű kezelésére. Ez a legtöbb tagállamot arra késztette, hogy felügyeleti rendszert hozzon létre és hatósági ellenőrzéseket végezzen az ilyen fajok tekintetében. A tényleges teljes körű végrehajtás igen rövid időtartama ellenére vannak arra utaló jelek, hogy a korlátozások (pl. a fajok kereskedelmi forgalomból való kivonása), a korai felismerés/gyors kiirtás és a széles körben elterjedt fajok kezelése előnyökkel jár.
- Az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok jegyzékére vonatkozó rendelkezések hatékonynak bizonyultak, és lehetővé tették a jegyzék rendszeres frissítését. A korai felismerésről szóló értesítések és a meghozott kezelési intézkedések száma azt mutatja, hogy a jegyzékben szereplő idegenhonos inváziós fajok a legtöbb tagállam számára relevánsak.

- Az Európában jelenlévő idegenhonos inváziós fajokra vonatkozó információk mostantól központosítottak, és minden eddiginél teljesebbek. Új mechanizmusok révén zajlik az új észlelések bejelentése és az új észlelésekre való figyelmeztetés.
- Az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet növelte az idegenhonos inváziós fajok problémájával kapcsolatos tudatosságot, többek között a lakosság körében is.

Az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet időszerű jogszabály. A globális kereskedelem és utazás előre jelzett növekedése az éghajlatváltozással együtt várhatóan fokozni fogja az idegenhonos inváziós fajok behurcolását és megtelepedését. Ez fokozott káros hatást gyakorolhat a biológiai sokféleségre és az ökoszisztémákra, az emberi egészségre és a gazdaságra. Ez a kapcsolódó költségek növekedéséhez is vezethet[36]. Fokozni kell az idegenhonos inváziós fajokról szóló rendelet, valamint más vonatkozó jogszabályok és nemzetközi megállapodások teljes körű végrehajtását. Ez a 2030-ig tartó időszakra szóló uniós biodiverzitási stratégia keretében tett kötelezettségvállalás[37].

[36]Lásd pl. Diagne C. *et al.* (2021), „High and rising economic costs of biological invasions worldwide" (A világszerte zajló biológiai inváziók magas és egyre növekvő gazdasági költségei), *Nature*. https://doi.org/10.1038/s41586-021-03405-6

[37] COM(2020) 380.